

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту

МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИТАНЬ
ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ
ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРКИ ЄВГЕНІЇ КОВАЛЕНКО

НОВІ ГОРИЗОНТИ ОСВІТИ: ДОСВІД, РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

12 березня 2025 року

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту

**МАТЕРІАЛИ І ВСЕУКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЧИТАНЬ
ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ
ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРКИ ЄВГЕНІЇ КОВАЛЕНКО**

12 березня 2025 року

**«НОВІ ГОРИЗОНТИ ОСВІТИ:
ДОСВІД, РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Ніжин 2025

УДК 378.091.12:005.745(477)(043.2)

Н 73

Рекомендовано Вченою радою

Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

(НДУ ім. М. Гоголя)

Протокол № 10 від 29.03.2025 р.

Редакційна колегія:

Новгородська Юлія Григорівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя;

Самойленко Олена Володимирівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Н73 Нові горизонти освіти: досвід, реалії та перспективи: Матеріали I Всеукраїнських педагогічних читань за міжнародної участі пам'яті професорки Євгенії Коваленко. 12 березня 2025 року. м. Ніжин / за ред. Ю. Г. Новгородської, О. В. Самойленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2025. 262 с.

До збірника увійшли тези доповідей, поданих на I Всеукраїнські педагогічні читання за міжнародної участі пам'яті професорки Євгенії Коваленко «Нові горизонти освіти: досвід, реалії та перспективи» (12 березня 2025 року). У збірнику матеріалів педагогічних читань друкуються тези наукового характеру та дискусійні публікації з проблем розвитку вищої педагогічної освіти України, Нової української школи, управління освітою в умовах воєнного стану.

Збірник видано в авторській редакції мовою оригіналу. За точність викладеного матеріалу, достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на джерела та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Розраховано на здобувачів освіти, педагогічних працівників закладів загальної середньої, професійно-технічної, вищої, післядипломної освіти, співробітників наукових установ.

УДК 378.091.12:005.745(477)(043.2)

© Ю. Г. Новгородська, О. В. Самойленко, укладання, 2025

© НДУ ім. М. Гоголя, 2025

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

Сухомлинська Ольга	8
ЄВГЕНІЯ КОВАЛЕНКО – АВТОРКА СТАТЕЙ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНО-ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	
Новгородська Юлія, Самойленко Олена	11
ФЕНОМЕН ТВОРЧОСТІ ЄВГЕНІЇ КОВАЛЕНКО В КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ (Презентація бібліографічного видання до 85-річчя Є.І. Коваленко)	
Шеремет Олег, Проніков Олександр	16
ОРГАНІЗАТОР, ПЕДАГОГ, ПРОФЕСОР ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ КОСТАРЧУК	

СЕКЦІЯ 1. ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА ТА ВНЕСОК ВИДАТНИХ УЧЕНИХ У РОЗВИТОК ОСВІТИ

Алатиренко Мирослава	22
ВНЕСОК С. В. РОМАНОВСЬКОГО В СУЧАСНУ ПЕДАГОГІЧНУ ТЕОРІЮ І ПРАКТИКУ	
Недзведовська Ольга, Рудницька Таїсія	27
ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СКАНДИНАВСЬКОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ	
Суховєєва Наталія	31
ВНЕСОК ЄВГЕНІЇ КОВАЛЕНКО У ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У НІЖИНСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ	
Сухомлинська Леся	32
М. ШАРЛЕМАНЬ – ЗАЧИНАТЕЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОСВІТНИЦТВА В УКРАЇНІ	
Хлебїк Світлана, Матвієнко Андрій	35
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА КОРЕКЦІЯ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ: ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ	
Янченко Тамара	39
МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕНЬ З ОСВІТНИХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК: БІОГРАФІЧНИЙ ПІДХІД	

СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ВИЩІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ

Chen Rui	42
DIGITAL PLATFORMS FOR DEVELOPING PHYSICAL CULTURE DURING THE COVID-19 PANDEMIC IN THE PRC	
Sladkykh Iryna	45
SURVEY OF CHINESE MASTER'S STUDENTS ON THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE STUDY OF THE DISCIPLINE «PEDAGOGY OF HIGHER EDUCATION»	

Бойко Валерія	49
ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ЦІНІСНІ ОРІЄНТИРИ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ	
Возняк Інна, Білоусова Надія, Бобро Артур	55
ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОМІКСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	
Гавриленко Андрій	59
УКРАЇНСЬКА ОСВІТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПЕРЕДУМОВИ, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ	
Гамага Анна	63
СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА ДІТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	
Гончарова Ольга, Вовчук Сніжана	68
З ДОСВІДУ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ У МІСЦЯХ ТИМЧАСОВОЇ ДИСЛОКАЦІЇ	
Горошко Олександр	71
ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ФОРМУВАННІ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ	
Лосєва Наталія	76
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ	
Маніяк Віталій, Пархоменко Владислав	79
УКРАЇНОЗНАВСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ УЧНІВ	
Михайлова Оксана	84
ЕМОЦІЙНЕ ВИГОРАННЯ ПЕДАГОГІВ	
Омельченко Павло, Мірошніченко Ольга	89
ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Пронікова Ірина	92
ФОРМУВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	
Рева Світлана	96
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФАХОВОЇ ОСВІТИ АГРОІНЖЕНЕРНОГО НАПРЯМУ	
Ростовська Юлія	101
ФАХОВА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-ХОРЕОГРАФІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ	
Столяренко Олена, Столяренко Оксана	105
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ І ВИКЛИКИ НАШОГО ЧАСУ	

Список використаних джерел:

1. Антоненко О. В. Використання платформи Moodle у навчальному процесі. Харків: ХНУПС, 2022. 148 с.
2. Іваненко П. Т. Адаптація навчального процесу в умовах воєнного стану. Львів: Львівська політехніка, 2022. 284 с.
3. Сидоренко А. В. Цифрові технології у навчанні математичних дисциплін: методичні рекомендації. Дніпро: Дніпровський національний університет, 2020. 192 с.
4. Шевченко О. П. Підготовка курсантів у військових вузах: проблеми та перспективи. Одеса: Військова академія, 2021. 178 с.

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ФОРМУВАННІ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Горошко Олександр

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня
вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Педагогічна діяльність у формуванні математичної компетентності учнів є важливим елементом сучасної освіти. Вона спрямована на розвиток ключових компетентностей учнів шляхом застосування різних педагогічних підходів та методів навчання. Математична компетентність розглядається як здатність особистості застосовувати математичні знання для розв'язання практичних проблем, розвитку інтелектуальних здібностей, уміння логічно мислити та приймати обґрунтовані рішення. При цьому роль педагога спрямовується на створення сприятливого навчального середовища, де учні можуть не лише засвоювати теоретичні знання, але й усвідомлювати зв'язок між математикою та реальним життям. Актуальність теми зумовлена швидкими змінами в технологіях, які вимагають від учнів і вчителів адаптації до нових методів навчання, зокрема через візуалізацію та компетентнісний підхід.

Педагогічна діяльність є складним соціально-педагогічним процесом, що передбачає цілеспрямовану передачу знань, умінь і досвіду від старших

поколінь до молодших, а також створення умов для особистісного розвитку учнів і підготовки їх до виконання соціальних ролей. Основні напрямки педагогічної діяльності у формуванні математичної компетентності охоплюють декілька ключових напрямів, що забезпечують системний розвиток учнів та сприяють ефективному засвоєнню математичних знань. Серед них варто виділити діяльнісний, компетентнісний підходи, метод моделювання, застосування прикладних задач та інтерактивних технологій:

- Діяльнісний підхід спрямований на розвиток ключових компетентностей через практичне застосування теоретичних знань, формування здібностей до самоосвіти та командної роботи. Він відіграє важливу роль у розвитку пізнавальних умінь і здатності учнів до саморозвитку [1].

- Компетентнісний підхід передбачає формування математичної компетентності через розвиток мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та ціннісно-рефлексивного компонентів. Компетентний учитель повинен бути не тільки фахівцем у своїй галузі, але й володіти знаннями з педагогіки та психології [2].

- Моделювання як метод навчання сприяє розвитку математичного мислення та творчої діяльності учнів. Це включає поетапне формування умінь моделювати реальні ситуації та використання системно-діяльнісного підходу [3].

- Прикладні задачі активізують міжпредметні зв'язки та розвивають економічне мислення, що є важливим для формування творчої та соціально адаптованої особистості [4].

- Інтерактивні технології, тести з відкритими завданнями та включення учнів у дослідницьку діяльність, сприяють формуванню та оцінці рівня математичних компетентностей учнів [7].

Ці підходи, при комплексному застосуванні, створюють міцну основу для формування математичної компетентності учнів, дозволяючи не лише засвоювати знання, а й розвивати вміння застосовувати їх у різноманітних життєвих ситуаціях.

Математична компетентність включає низку складових, серед яких: здатність оперувати числовими даними та арифметичними операціями; розуміння просторових і геометричних відношень; уміння аналізувати та інтерпретувати

дані, представлені у вигляді графіків і діаграм; навички моделювання та розв'язання проблемних завдань. Формування цих складових потребує системного підходу, де кожен із зазначених методів відіграє свою роль. Наприклад, діяльнісний підхід може бути реалізований через організацію групових проєктів, коли учні спільно розв'язують задачі з планування витрат на шкільний захід, застосовуючи математичні розрахунки та аналіз даних. Це дозволяє не лише закріпити знання, а й розвинути навички співпраці та критичного мислення.

Особливе місце серед педагогічних методів займає візуалізація, яка є ефективним інструментом для подання абстрактних математичних понять у доступній формі. Науковці М. Друшляк, Н. Житеньова, І. Лінчевська, О. Малихін та С. Симоненко стверджують, що візуальні методи навчання значно підвищують рівень розуміння учнів, знижуючи когнітивне навантаження та активізуючи асоціативне мислення. У контексті викладання математики візуалізація може бути реалізована через використання графічних моделей, схем, діаграм і цифрових інструментів. Інтерактивні технології дозволяють учням спостерігати за динамікою геометричних об'єктів у реальному часі, що сприяє глибшому розумінню теорем і закономірностей [5]. Аналогічні платформи дають можливість будувати графіки функцій і досліджувати їхні властивості, що особливо корисно для вивчення алгебри.

Серед сучасних інструментів візуалізації, що набули поширення в освітній практиці України, можна виокремити:

1. Desmos - навчальна онлайн-платформа для побудови графіків та математичних досліджень, активно використовується в інтерактивному форматі.
2. FlexPDE – інструмент для моделювання фізичних процесів, дозволяє візуалізувати математичні процеси у прикладних дослідженнях.
3. GeoGebra – інтерактивна навчальна платформа для математики (геометрія, алгебра, статистика), з широкими можливостями для геометричних та алгебраїчних побудов.
4. Mathcad – прикладне математичне програмне забезпечення для проведення розрахунків із покроковою візуалізацією, поширений серед студентів

технічних спеціальностей для проведення обчислень та математичного моделювання.

5. Matlab – середовище програмування та математичних обчислень, популярне у закладах вищої освіти для математичного аналізу, моделювання та симуляцій.

6. Wolfram Alpha – використовується як допоміжний засіб для швидкого розв’язання рівнянь, інтегралів, диференціальних рівнянь тощо.

Інтеграція візуалізації з інтерактивними технологіями відкриває нові можливості для реалізації дослідницької діяльності учнів. Ці інструменти не лише полегшують сприйняття матеріалу, але й сприяють розвитку аналітичного мислення, уміння працювати з інформацією та застосовувати знання на практиці. Інтеграція цифрових технологій у процес навчання дає змогу розвивати критичне та аналітичне мислення, а також вміння самостійно знаходити та аналізувати інформацію, що є необхідним для творчого підходу до вирішення педагогічних завдань [6]. Використання зазначених програмних рішень також стимулює творче мислення, адже учні мають можливість експериментувати з параметрами та перевіряти гіпотези.

Ефективність педагогічної діяльності у формуванні математичної компетентності безпосередньо залежить від рівня підготовки вчителів. Вони мають не лише глибоко знати предмет, але й оволодіти сучасними методиками, включаючи використання цифрових технологій та візуалізації. Для цього доцільно вдосконалювати систему підготовки вчителів через спеціалізовані курси, тренінги з інтерактивних методів навчання та обмін досвідом.

Висновок. Педагогічна діяльність має вирішальне значення у формуванні математичної компетентності учнів. Використання сучасних методів навчання, зокрема візуалізації та інтерактивних технологій, значно підвищує ефективність цього процесу, забезпечуючи розвиток у учнів здатності застосовувати математичні знання в різноманітних життєвих ситуаціях. Діяльнісний і компетентнісний підходи, моделювання, прикладні задачі та інтерактивні технології створюють сприятливі умови для розвитку ключових компетентностей учнів.

Візуалізація, особливо через цифрові інструменти, сприяє глибшому розумінню математичних концепцій і підвищує мотивацію до навчання. Однак, для забезпечення ефективності навчання, важливо зосереджуватися також на підготовці вчителів, які повинні володіти сучасними методиками навчання, включаючи цифрові технології та візуалізацію. Подальші дослідження мають на меті оцінити довгостроковий вплив цих підходів на навчальні досягнення учнів та адаптивність методів до індивідуальних потреб учнів.

Список використаних джерел:

1. Діяльнісний підхід у початковій школі в реаліях сьогодення. Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти. URL: <https://zakinppo.org.ua/novyny/diialnisnyy-pidkhid-u-pochatkoviy-shkoli-v-realiiakh-sohodennia-2/> (дата звернення: 14.02.2025).
2. Светлова Т. В. Сучасний урок математики компетентнісного спрямування. Інформаційно-методичний збірник. Х.: Вид. група «Основа», 2018. Вип. 5 (185). 126 с.
3. Лосєва Н.М., Ніколаєва О.А. Прикладна спрямованість навчання аналітичної геометрії як основа формування професійної компетентності викладача математики. Дидактика математики: проблеми і дослідження: міжнар. зб. наук. робіт. 2012. Вип. 38. Донецьк: Вид-во ДонНУ, С. 46-50.
4. Рассоха І. В. Прикладні задачі як засіб реалізації міжпредметних зв'язків при викладанні вищої математики в технічних ВНЗ. Прикарпатський вісник НТШ. 2017. № 1. С. 331-334.
5. Лосєва Н.М. Непомняща Т.В., Панова А.Ю. Інтерактивні технології навчання математики: навчально методичний посібник для студентів К: Кафедра, 2012. 228 с.
6. Losyeva N. Introduction of information communication technologies for the development of creative thinking in future educators in Ukraine /N.Losyeva, N.Kyrylenko, V.Kyrylenko. Zeszyty naukowe szkoły Wyzszej Rodzin w Warszawie. Seria Pedagogiczna. Zeszyt 16-17, Numer serii 9-10. Warszawa, 2018. P.121-140.

7. Тестові технології оцінювання ключових і предметних компетентностей учнів основної і старшої школи : монографія / О. І. Ляшенко, Т. О. Лукіна, Ю. О. Жук, Л. С. Ващенко, С. О. Науменко, А. В. Гривко; ред.: О. І. Ляшенко, Ю. О. Жук; НАПН України, Ін-т педагогіки. Київ : Пед. думка, 2014. 167, 32 с.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ: ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ

Лосєва Наталія

докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри педагогіки,
початкової освіти, психології та менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Соціальні перетворення і технологічні досягнення нашого століття значним чином вплинули на всі сфери людського життя й, у тому числі, на освіту. Тенденції сучасного розвитку освіти визначаються певними напрямками її трансформації і передбачають активні дії педагогічної спільноти. Для цього слід виокремити ключові з цих напрямків, що характеризують сучасну освіту, й висвітлити діяльність викладачів щодо їх практичної реалізації.

Першим важливим напрямком розвитку освіти має бути її стійкість та адаптивність до змін. Суспільство загалом, і освітня галузь зокрема, мають прагнути сталого розвитку. Сталий і стійкий розвиток суспільства є глобальною проблемою будь-якого етапу його розвитку, а отже й освіта, як важлива складова суспільства, має вирішувати проблему стійкого розвитку. До того ж тривала війна в Україні й пандемія (2019-2020) на першу позицію поставили необхідність стійкості та адаптивності освітньої системи. І освіта намагається вирішити цю проблему, пропонуючи безперервне навчання людини протягом життя, форми змішаного навчання [1; 2], реагуючи на зміни. Наявний досвід доводить, що проблема стійкості та адаптивності освіти вирішується педагогами сьогодні і виокремлюються інноваційні шляхи її розвитку в майбутньому.

Другою важливою тенденцією, на нашу думку, є стратегія розмаїтості освіти. Мова йде про різноманітні програми навчання, що враховують потреби студентів